

ke genologii jako literárněvědné disciplíně zkoumající literární žánry, žánrový = vztahující se k žánru) – v tom se však obecně dosti chybuje (podobně se nadužívá slova metodologie, metodologický ve významu „soubor metod“, nikoli „věda o metodách“ aj.).

Studie jako celek svou vyhraněností, snad i krajností, „táhem na branku“ je – přes řadu možných výhrad – dokladem hledání současné slovenské slavistiky a její specifické profilace, která může být i obecně inspirativní.

Ivo Pospíšil

Zahrádkovy Toulky s ruskými spisovateli

Prof. PhDr. Miroslav Zahradka, DrSc., patří mezi nejzkušenější české rusisty současné doby. Jeho devízou je rozsáhlá znalost primární literatury, široké kontakty mezi světovými rusisty, organizátorské zkušenosti i dlouhodobé kontakty v kritické a spisovatelské obci, a to nejen v Rusku. Právě tam hodně zažil, setkal se se zajímavými lidmi z oblasti literatury a kultury vůbec, byl svědkem zvrátů, ke kterým docházelo jak v životech a tvorbě některých spisovatelů, tak v historickém vývoji ruské literatury, ale i jejího místa v českém kulturním životě.

Právě z oblasti svých zkušeností, zážitků a svého promyšlení literárního kontextu čerpá materiál pro svoji novou knihu. Jedná se o specifické zčásti memoárové, zčásti reflexivní úvahové texty beroucí za základ jednak osobní kontakty s řadou ruských spisovatelů a literárněvědně orientovaných badatelů, jednak osobní vyrovnávání se s konkrétním literárním materiálem, který autor zná, a to jako málokdo jiný. Nepřekvapí pak, že kniha vychází jako skriptum – možná právě naopak: v současné beletrizující a někdy přespříliš povrchní době právě taková forma dokáže zaujmout a navíc vytváří jakýsi etalon žánru reflektující memoaristiky, něčeho, co je v tomto kontextu nové a „neokoukané“.

Autor se v mnohém otevírá čtenáři – vyslovuje jak své subjektivní názory, tak jejich vývoj, omyly, dělí se o teoretické i „praktické“ historické i literární zkušenosti, virtuálně se toulá i s těmi, koho nikdy potkat nemohl, či možná mohl, leč nesetkal (A. S. Puškin, L. N. Tolstoj, M. Bulgakov a další), i se zcela reálnými partnery (Kurajev, Granin, Asatafjev, Ajtmatov, Baklanov, ...), s nimiž jej životní cesty reálně dohromady svedly. A vždy je to setkání poučené, fundované, a přece navýsost subjektivní spojené s hledáním významů, možností doby i autora, s hledáním sebe a svého náhledu na svět, vždy je to dialog i monolog současné.

Zahradka dokáže čtenáři „prodat“ dílo spisovatele, s nímž se „toulá“: ne proto, že je dílo „k máni“, ale proto, že má „cosi v sobě“. A právě o onom „vnitřním“ Zahradka hovoří se zaujetím, s možností vřazovat to do kontextu vývoje ruské literatury, která zase není myslitelná bez ruské historické skutečnosti, tradic a všech peripetií jejich vývoje, jichž si je autor plně vědom (viz např. poznámka o kultech v kapitole o Astafjevovi). Kromě toho mluví o „svých“ autorech jako o lidech z masa a kostí, dokáže na ně i něco malého prozradit, takže jsou to nejednou „obyčejní lidé“. To vše dělá umě, své soudy vyslovuje tu velmi otevřeně, tu zase zastřeněji, někdy „naplno“ ve vyjádřeních, za kterými čteme právě onu osobní, někdy bolestně nabývanou či nezbytně až neradostně sdílenou zkušenost.

Takto pojímaná publikace dokáže zaujmout jak čtenáře více, tak méně poučeného – jeden z ní čerpá nové poznatky, je uváděn do kontextů, ne vždy citovaných skutečností,

seznamuje se i s některými ne zrovna světlými stránkami osobností Zahradkových „soutupníků“ (např. v kapitole o Šolochovovi), jiný poznává právě onen historický kontext a osudy literárních děl i jejich tvůrců v proudu historického času, další dostává podněty k tomu, aby o dílech, jež přečetl, nově přemýšlel, konfrontoval své názory s autorovými, přel se s ním, jinak nasměroval svoji pozornost.

Přístupují k tomu ještě osobní životní zkušenosti, které mu dovolují vyslovovat soudy, jejichž sflu si čtenář uvědomí tehdy, je-li jeho osobní zkušenost podobná, anebo možná až po letech, kdy teprve ze svého individuálního hlediska nahlédne hlouběji do „smyslu dějinného vývoje“. Právě tento moudrý subjektivní pohled je tím, co na rukopisech výrazně zaujme.

Kniha tak je užitečná jednak jako učební pomůcka pro studenty rusistiky a slavistických oborů, kteří si chtějí rozšířit odborný obzor, jistě se s ní seznámí literárněvědní rusisté, které zajímá, jak renomovaný badatel publicisticky referuje o dvou stoletích vývoje ruské literatury a které že autory tu zrovna jako zástupce tohoto období vybírá (a jeho výběr zajisté značně subjektivní je), sáhnou po ní jistě i zástupci tzv. širší čtenářské obce – poučení čtenáře, kteří nezanevřeli na ruskou literaturu a snaží se s ní „držet krok“.

Josef Dohnal

Úvahy teoretika

Červeňák, A.: Literárno-teoretické reflexie o slovanskom romantizme a problémoch translatológie. Univerzita Mateja Bela, Filologická fakulta, katedra slovanských jazykov, Banská Bystrica 2003.

Nitranský a banksobystrický rusista A. Červeňák je znám svými teoretickými reflexemi o Dostojevském, moderně, snu a dalších okruzích, k nimž před řadou let připojil romantismus a problémy překladu, zejména v souvislosti s banksobystrickou koncepcí, kterou inicioval a spoluvytvářel.

První oddíl se jmenuje *Slovanský romantismus* a je věnován obecnějším rysům tohoto literárního a uměleckého směru, který je v banksobystrické koncepci i jinde chápán jako obecné vidění světa, které není striktně vymezeno obdobím konce 18. a první třetiny 19. století, v slovanských literaturách snad až do jeho poloviny. Do tohoto celku Červeňák zařadil své studie z banksobystrických konferenčních sborníků (*Romantizmus ako esteticko-antropologický genologický problém, Pokus o poetologické dominanty slovanského romantismu, K poetike romantizmu a romantična, K problematike genézy (nielen) genologických tvarov slovanského romantismu*). Vcelku průkazně doložil, že pojem „slovanský romantismus“ se opírá o konkrétní podobu tohoto fenoménu. V dnešní přelomové době, kterou autor citlivě vnímá, je problém romantismus ve jeho protikladnostech znovu aktuální, neboť, jak autor tvrdí, realismus nebyl s to pokrýt eticko-antropologické kategorie dobra a zla, Boha a satana apod. Právě z antropologické genologie, jak ji autor nazývá, vyplývá význam romantismuslovanského směřujícího k obsáhlým transcendentcím.

Z druhého oddílu *Problémy translatológie* jasně vyplývá, že text je reflexí lidské situace, tedy funkcí antropologické dominanty. Takto pojímá text i jeho translační úlohu ve